

## Pastieri a mudrci

Vianočnú úvahu pod týmto názvom som napísal už pred 17 rokmi (pozri *Horizont* 12/1986). Domnievam sa však, že sa oplatí tu zopakovať jej hlavnú myšlienku, pravda, zaktualizovanú pre dnešnú dobu a zmenenú politickú situáciu. A trochu ju skonkretizovať vo zmysle hlavných tém tohoto samizdatu.

„Anjeli zleteli, najprv pastierom podali zvesť, ktorá svetom dnes dáva sa niest“ sa bude čoskoro spievať v slovenských kostoloch. Okrem pastierov boli to, pravda, ešte traja mudrci, ktorí sa tú zvesť dozvedeli. Síce nie hneď a nie priamo od anjelov ako tí prosť pastieri, ale vo forme znamenia: hviezdy na nebi.

Boli to Vianoce niekedy v rokoch päťdesiatych, prežívané v duchovných a kultúrnych katakombách umlčaného Slovenska, keď ma môj otec učil pochopiť hĺbku tohoto symbolizmu: Pred Slovom, ktoré telom sa stalo, kľáčali—ako viacmenej i dnes—predovšetkým jednoduchí ľudia, ktorým zvesť oznámil priamo anjel Boží a potom—s istým časovým odstupom—ľudia učení, ktorí vedia „čítať znamenia“. Vtedy tým znamením bola hviezda na nebi, dnes tie znamenia vieme vidieť v prírode, v dejinách ľudstva alebo v tom, čím sa zaoberá psychológia.

Kto si nevie takto pokľaknúť—a o nich Písmo sväté aj mlčí—sú a boli ľudia príliš rozumove založení na to „aby počuli hlas anjela“, ale súčasne aj príliš pohodlní, cynickí a pragmaticky založení. Preto aj „zbytočne nefilozofujú“ nad zmyslom života. Tí vzdelanejší medzi nimi tieto znamenia dobre poznajú vedia s nimi zaobchádzať, ale nevedia ich čítať. Dnes do tejto kategórie patrí bohužiaľ väčšina ľudí na západe, vrátane nominálnych kresťanov. Ide predovšetkým o takzvané stredné, konzumeristicky založené vrstvy, ale aj o mnohých na slovo vzatých odborníkov a vedcov, ktorí majú iba manipulatívne znalosti. Chýba im viera, ktorá by týmto znalostiam z fyziky, biológie, dejín či psychológie dávala hlbší zmysel. Vedia svet popísať, vysvetliť jeho fungovanie, nevedia však povedať na čo to všetko vôbec vzniklo a za akým účelom. Ich postoj je vyjadrený zásadou, ignorovať otázku na ktorú neviem či nechcem odpovedať. Takýto postoj je síce praktický, ak však ide o svetonázorové veci je veľmi krátkozraký, či už v racionálnom alebo existenciálnom slova zmysle.

Väčšina z nás nie sme, pravda, ani negramotní ani mudrci. Musíme preto patriť do tej medzi-skupiny opisovanej v predchádzajúcom odstavci? To by bolo tajomstvo tohoto vianočného symbolu zle pochopené. Práve Ten, ktorého narodeniny oslavujeme nám dáva kľúč k jeho správne chápaniu: „Ak len nebudete ako malé deti, nevôjdete do kráľovstva nebeského!“

Boli to iné Vianoce, v rokoch sedemdesiatych, keď som na stene jednej budovy na *University of California, Berkeley*, čítal toto graffiti<sup>2</sup> (citát z „Proroka“ od *Khalila Gibrana*, 1883-1931): „Ak chceš

poznať Boha, nedávaj sa do lúštenia záhad. Radšej sa obzri a uvidíš ako sa On hrá s tvojimi deťmi.“ Inými slovami, zatiaľčo hľadáš argumenty pre božiu existenciu v učeních knihách, On si už našiel cestu k tvojim deťom. A tým pádom i k tebe, veď si Jeho dieťa, v biblickom i psychologickom slova zmysle.

Preto deliacia čiara neide medzi jednoduchými ľuďmi, učencami a cynickou či pragmatickou strednou vrstvou, ale prechádza vnútom každého z nás. Sme v podstate všetci uviaznutí v cynicko-pragmatickej antitéze, ktorá nahradila naše detstvo a východiskom môže byť iba návrat. Návrat do detstva na vyššej úrovni, návrat ako syntéza nášho duchovného i intelektuálneho vývoja. Vedieť pokľaknúť ako to dieťa, ako tí mudrci vedeli pokľaknúť vedľa jednoduchých pastierov. Francúzsky filozof *Paul Ricoeur* hovorí o prvej a druhej naivite ako štádiách náboženského vývoja jednotlivca. A keď sa pýtali *Louis Pasteura* ako to, že je taký učený a má zbožnosť bretoňského sedliaka, odpovedal, že keby bol ešte učenejší mal by zbožnosť bretoňskej sedliacky.

Aj pre dnešného človeka platí, že takto úprimne pokľaknúť môže iba ten, kto si buď zachoval detinskú úprimnosť—áno i naivnosť—svojej viery, alebo ten, kto prvé štádium o ktorom hovorí Ricoeur už opustil a pritom neostal trčať v cynicko-pragmatickej či pochybovačnej priepasti, ktorá od seba oddeľuje tieto dve štádia. Pre väčšinu z nás ide naozaj práve o to, neuviaznuť v tomto medzištádiu.

Domnievam sa však, že východiskom nie je ani polovičatosť: zachovať si naivnú vieru z detstva „pre nedele“, ale po svetonázorovej stránke—a ešte horšie ak to platí aj po morálnej stránke—nie veľmi sa líšiť od neveriacich pragmatikov a konzumeristov cez „všedné dni“. Dovolím si ísť ešte ďalej keď poviem, že vzdelaný kresťan by mal vedieť kľáčať v pokore pred Transcendentnom *celý*, s celým svojim srdcom, ale i rozumom, a nie iba jednou naivnou, od ostatného svetonázoru oddelenou, časťou svojej mysle lebo je lepšie nad vierou radšej nepremýšľať, aby som o ňu neprišiel. Inými slovami, pre vzdelaného kresťana je dobré mať nielen vieru, ale vieru informovanú. Vieru nestojacu mimo vedu, ale ako súčasť celistvého svetonázoru v rámci ktorého veriaci môže zmysluplne naväzovať na vedecké poznatky svojej doby.

Vráťme sa však k symbolizmu Vianoc, s ktorým sme začali. Imanuel Kant spomína dve veci, ktoré ho privádzali v úžas: „hviezdnaté nebo nado mnou“ a „morálny zákon vo mne“. Nemal deti. Keby mal, bol by uviedol ešte tretiu úžasnú vec: *detské oči*. Zahľadme sa do nich na Štedrý večer, aj keď asi už iba v spomienkach, a uvidíme v nich ten „obraz boží“ ktorý je v nás tak často skrytý, zahrabaný pod haraburdím každodenného života.

<sup>2</sup> If you would know God be not therefore a solver of riddles. Rather look about you and you shall see Him playing with your children.